

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חתם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5773333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 581

מסכת שבועות י"ד-כ'

בס"ד, כ"ט תמוז תש"ע

השבוע בגליון

- ◆ אמירת "יושב בסתר" במוצאי שבת
- ◆ ברכה על מעשה חולין שתוצאתו מצווה
- ◆ מדוע בשבת אסור לייבש דיו כתיבה?
- ◆ הסגת גבול - החלפת שמות החכמים

◆ סגולותיו של פרק "יושב בסתר עליון"

- ◆ בניית בית מפואר לצורך הידור במצוות מזוזה...
- ◆ ייחודה של טלית התפילה
- ◆ כיצד אומרים תהילים לרפואת החולה?
- ◆ אין להשתמש בתורה הקדושה

דבר העורך

ארוחת הצהרים של הט"ז

כל יהודי המצטרף לשיעורי "הדף היומי" וקובע עיתים לתורה, יודע כי בכך קונה זכויות רבות. התורה, תשתית חיינו, היא שמקימת את העולם כנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמת".

בכל בית יהודי המכבד את עצמו בארון עם ספרי קודש, נמצאים פירושים של רבי יואל סירקיש, מגדולי הפוסקים לאחר הרמ"א שחיבר את חיבורו המפורסם הלא הוא "בית חדש" על הטור, וכיהן כרב בקהילות רבות וחשובות בפולין, ביניהם בלז, בריסק וקראקא, ופירושו של חתנו-תלמידו, רבי דוד בן שמואל הלוי שחיבר את פירושו "טורי זהב" על "שולחן ערוך".

ידוע מעשה מופלא שאירע בשני גדולי הדור הללו, שיכול להעניק לנו מימד נוסף על גודל קדושתם ועל חשיבותו של כל רגע של לימוד תורה:

בשעה טובה ומוצלחת סיכמו הורי החתן והכלה על השידוך המפואר, ורבי דוד בן שמואל הלוי שחיבר לימים את פירושו "טורי זהב" על "שולחן ערוך", הפך לחתנו של גדול הדור רבי יואל סירקיש, הידוע בחיבורו המפורסם "בית חדש" על הטור. כפי שנהוג היה באותם ימים, התחייב אבי הכלה לזון ולפרנס את הזוג הצעיר למשך תקופה מסוימת ולהאכיל את חתנו בכל יום במנת בשר.

חלפו מספר חדשים ומועד החתונה הלך וקרב. העיר כולה עטתה חג לקראת המאורע המרגש שנחוג ברוב פאר והדר.

כדרכו של עולם, לאחר שבועות מספר שככה המולת השמחה. נשות העיר הספיקו לכבס את ציפיות הכריות שבהן ארוזו את הקטניות לקראת שבת ה"אופרוף", הבעלים החזירו לביתם את הספסלים והשולחנות שרוכזו ברחבת בית הכנסת הגדול, והעיר שבה לשגרת חייה.

בניית בית מפואר לצורך הידור במצוות מזוזה...

כידוע (ב"ק ט/ב) מצווה על האדם להפריש מממונו כדי להדר במצוות, שנאמר (שמות טו/ב): "זה אלי ואנוהו" (רש"י ז"ה "בהידור").

הבה נחקורה: ראובן העני חסך ממון במשך חודשים רבים כדי לרכוש אתרוג נאה לקראת חג הסוכות. לעומתו שמעון העשיר שלף סכום זה במחי יד ורכש לעצמו אתרוג מהודר, היתה ביופיו לאתרוגו של ראובן. האם הידור המצווה של שניהם זהה?

כדי לענות על שאלה זו עלינו לברר "הידור מצווה" מהו, ושני צדדים בדבר: **א.** כאשר מקיימים את המצווה בחפץ מהודר, **המצווה חשובה ומהודרת יותר**. **ב.** ההידור אינו משבח את המצווה, כי אם את **עושה** המצווה. כלומר: על מקיים המצווה מוטל להתאמץ עבורה לגדול חשיבותה, ולהוכיח את ערכה בעיניו על ידי ההידור בחפץ שעל ידו נעשית המצווה (הגאון ר' ועלו על ציצק זצ"ל, הובא בספר "משמר הלוי" חגיגה עמ' קמ"ט).

אם אכן קיום מצווה בחפץ מהודר הוא המחשיב את המצווה כמהודרת - אין כל הבדל בין ראובן העני לשמעון העשיר, מאחר ששניהם מקיימים מצווה מהודרת באופן זהה. אולם אם הידור המצווה מבטא את התאמצותו של היהודי למען קיום ציווי הבורא יתברך, אין כל השוואה בין השניים. בשורות הבאות נעיין בסוגייתנו ונבחן אם אפשר להכריע את הספק על פיה.

סוגייתנו עוסקת במצווה אשר לכל הדעות ההידור בה הוא מן התורה. אמנם, לגבי כל המצוות כולן נחלקו הדעות אם ההידור בהן הוא מצווה מן התורה (ראב"ד בהשגות על "בעל המאור" סוכה ז/א מדפי הר"ף, ועיי רש"י סוכה יא/ב) או מדרבנן, (תוס' מנחות מא/ב ריטב"א סוכה יא/ב ד"ה "ואי"). אולם הכל מודים שהמביא קרבן גדול, משובח ומפוטם, מקיים מצוות הידור מדאורייתא (עיי מגילה כח/א, ורמב"ם הל' איסורי המזבח פ"א הל' א).

והנה, בסוגייתנו מבואר כי כלפי שמיא אין כל הבדל בין הקרבת קרבן גדול ומפוטם, להקרבת קרבן רזה. היתכן? שואלים הראשונים, הרי יש להדר בקרבן מובחר! הראשונים כולם מתרצים בסגנון אחד - מאחר "**שמצוה בזה כמו בזה** אם מתכוין לשם שמים!" (תוס' ד"ה "ללמדך"). הריטב"א מבאר יסוד זה בהרחבה, שכאשר **היחיד** מצווה להביא קרבן, עליו להדר

עילוי נשמת

הר"ר **אלעזר ישראל מי-זהב** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ד' באב תשל"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידיו משפחות
מנחם, גבריאל ואוריאל מי-זהב שיחיו

עילוי נשמת

מרת **חנה יהודית בלכר** ע"ה
ב"ר שבח ז"ל
נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י חתנה ובתה
הר"ר אריה ודורה יעקבסון שיחיו ת"א

עילוי נשמת

מרת **שרה רבקה ברלינר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ו
תנצב"ה
הונצחה ע"י חתנה ובתה
הר"ר אבי ומאירה שנור ה"ו

נר ה'

נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **משה בורנשטיין** ז"ל ב"ר צבי הלוי ז"ל
נלב"ע ה' באב תשנ"ג **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

בו ולהביא את המשובח "שיהא הקרבן חשוב בעיניו". אולם, גמרתנו עוסקת בקיום המצווה עצמה, אשר מעלתה אינה משתנה לפי גודל הקרבן. הרמב"ם (הל' איסורי מזבח פ"א הל' י"א) מוסיף ומציין, כי ההידור במצווה נועד לכך שהאדם "יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר".

הרי לנו, שההידור במצווה נועד לצורך מקיים המצווה עצמו (פנינים ואגרות - משמר הלוי ח"א סי' ע'), אך אין המצווה עצמה נעלית יותר כאשר היא מתקיימת בחפץ מהודר [אולם, יש הלכה נוספת, שאין להביא קרבן כחוש וגרוע, וזה דין בקרבן עצמו. עיי' רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פרק ט"ז הל' ד' ו"מעשה רוקח" שם].

הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל מצטט (בקונטרס הביאורים ב"ק סי' כ"ו) ראייה נפלאה לכך, בשם לומדי ישיבת מיר לפני מלחמת העולם השנייה. הראשונים (רש"י ב"ק ט/ב, ר"ף סוכה לג) מבארים כי קיום ההידור במצוות הציצית הוא על ידי "טלית נאה וציצית נאה". לכאורה, הרי המצווה אינה אלא בחוטי הציצית ולא בבגד עצמו, ואין צורך להדר בטלית נאה! אולם, אם הידור המצווה נועד להוכיח את השתוקקותו של היהודי לקיום המצוות, אזי, גם הידור בעזרי המצווה ובמכשיריה מוכיח את דביקותו בקיום המצוות.

על ראייה זו העיר הרב מברסק זצ"ל בחריפות, כי לכאורה, גם צריך לבנות בית מהודר ומפואר לשם ההידור במצוות המזוזה הנקבעת על משקוף הבית, כפי שיש להדר בטלית אשר בה מוטלים חוטי הציצית...

ייחודה של טלית התפילה: נותרנו, אפוא, בשאלה, מדוע יש להדר ב"טלית נאה". הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א סי' קפ"ז) מבאר, כי אין כוונת הגמרא (שבת קלג/ב) שיש לרכוש טלית נאה עבור כל בגד בעל ארבע כנפות החייב בציצית, כי אם עבור הטלית אשר בה מתעטף האדם בבית הכנסת, משום שמתעטף בה לכבוד שמים, שכן, מנהג ישראל להתפלל בטלית מצויצית ויש להדר בזה.

דף טו/ב אסור להתרפאות בדברי תורה

כיצד אומרים תהילים לרפואת החולה?

גמרתנו מביאה את דברי רבי יהושע בן לוי: "אסור להתרפאות בדברי תורה", וכן נפסק להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סי' קע"ט, ועיי' רמב"ם הל' ע"ז פרק י"א הל' י"ב, ב"ח יו"ד שם, "באר שבע" סנהדרין קא/א ועוד). כל האמור הוא לגבי אמירת פסוקים לרפואת החולה, אך מבואר בסוגייתנו כי מותר לקרוא פסוקים על הבריאה כדי להגן עליו מפני המזיקין ("שולחן ערוך" שם סעי' י'). מדוע? ומהו הטעם לכך שאין לקרוא פסוקים לרפואת החולה, וכיצד אנו אומרים תהילים לרפואה? ובאלו מקרים אין כל איסור? על כך ועוד במאמר שלפנינו.

ברור לכל כי המתפלל על החולה רשאי לומר גם פסוקים לרפואתו, כפי שבתפילות רבות משולבים הפסוקים "אל נא רפא נא לה", "כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך, כי אני ה' רופאך", ועוד. אלא שאין לומר פסוק מסויים **כסגולה לרפואה**, מעין קמיע (קונטרס "תמים תהיה השלם" אות י"ג ועוד), ושני טעמים נאמרו לאיסור זה.

אין להשתמש בתורה הקדושה: הגאון רבי יוסף רוזין, בעל ה"צפנת פענח" (על הרמב"ם, מהדורא תניינא עמ' 71) מבאר, כי הקורא פסוק כסגולה, משתמש בתורה הקדושה לצרכיו או לצרכי זולתו, ואין להשתמש בתורה הקדושה. אולם הקורא פסוק עבור אדם בריא אינו נחשב כמשתמש בתורה, שהרי הבריא אינו זקוק אלא להגנה מפני מחלות, ומניעה אינה נחשבת כפעולה מעשית ואינו נחשב כמשתמש בתורה.

אולם מרש"א (סנהדרין שם) מבאר, כי האיסור לקרוא פסוק לסגולה לרפואת החולה נובע מן החשש שהדבר **יפחית מכבודה של התורה**. שכן, קריאת פסוק לסגולה משווה את התורה לשאר התרופות, ובכך נוצר רושם כאילו התורה כמוה כתרופה אשר אינה יכולה למנוע את המחלה כי אם לרפאותה. מובן, איפוא, מדוע מותר לקרוא פסוק לזכותו של הבריא, שהרי אדרבה, בכך מוכח כי התורה הקדושה "מגנא ומצלא".

משעוסקים אנו בנושא אמירת תהילים, ראוי לציין את דברי בעל "החינוך" (מצווה תקי"ב), אשר כתב: "אבל הזכירו לומר מזמורים אלו, שיש בהם דברים יעוררו נפש היודע אותם, לחסות בה' יתברך ולהשים כל מבטחו, ולקבוע בלבבו יראתו ולסמוך על חסדו וטובו, ומתוך התעוררות על זה יהיה נשמר בלי ספק מכל נזק... לא אסרה תורה שיאמר אדם דברי תורה לעורר נפשו לטובה, כדי שיגן עליו אותו הזכות לשמר".

יש לציין, כי כל האמור לעיל מתייחס לחולה שאין בו סכנה. אולם מותר לומר פסוקים ולקרוא תהילים בכל צורה שהיא לרפואת חולה שיש בו סכנה, כפי שהותרו כל האיסורים שבתורה מפני פיקוח נפש (תוס' ד"ה "אסור" וב"שולחן ערוך" יו"ד סי' קע"ח סעי' ח).

באופן מפתיע, לאחר תקופת מה, שוב הפכו הנישואים הטריים לשיחת היום בכל מקומות הכינוס, אלא שהפעם היו הכל תמהים ומבלבלים. בכל מקום נראו אנשים הלוחשים רעיונות וסודות שרק הם יודעים, לאוזניהם הכרויות של מעגל האנשים שהלך וגדל סביבם ועימו התרחבה חרושת השמועות הבלתי פוסקות.

הסערה הגדולה שקמה בעיר נגרמה בעקבות דין תורה שקבע בית הדין בין החתן וחותנו. החתן הטרי רבי דוד בעל הט"ז **תבע לדין תורה** את חותנו הגדול בעל הב"ח רבי יואל סירקיש! לעובדה מוזרה זו נתווספה הידיעה כי דין התורה נסוב על אודות ארוחת צהרים, לא פחות ולא יותר. החתן הצעיר תובע את חותנו שאינו עומד בדבריו להאכילו מנת בשר בכל יום, שכן לאחרונה מוגשים לו ריאות בקר לארוחת הצהרים וריאות אינן בשר.

ותהום העיר ותאמר הזוהר רבי דוד? והיו הכל משתוממים על מה ולמה ראה התלמיד החכם הצעיר שעדין לגדולות, לצאת נגד חמיו בצורה שכזו, ועוד על ארוחת צהרים.

לא היה איש אחד בעיר ששכח לברר מתי בדיוק יחול הדין, ביום המיועד התייצבו בבית הדין כל תלמידי החכמים שהתעניינו בטענותיהם ההלכתיות של הצדדים. גם בעלי המלאכה והרוכלים סגרו את עסקיהם, לא בכל יום מזדמן להם לריאות ויכוח פומבי בין בני משפחה ועוד משפחת אצולה. לפני שהחל הדין עוד הספיק שמערל לדווח לסובבין, שאפילו אתמול, יום לפני תחילת הדין, נצפה החתן הצעיר אוכל בשלווה את הריאות בבית חמיו ומשוחח איתו אחר כך בניחותא בסוגיות שונות, כאילו אינם עומדים להתנצח מחר בבית הדין קבל עם ועולם על ארוחת צהרים.

סקרנות הנאספים הרקיעה שחקים כאשר בית הדין ביקש מהתובע לפרט את טענתו, שחמיו אינו עומד בדבריו. תלמידי החכמים עשו אזניהם כאפרסת להאזין היטב לדברי הגאון הצעיר הסובר שישנו חילוק בין בשר לריאות ואין להם דין הלכתי זהה, וניסו לדלות מזכרונם את כל הסוגיות הנוגעות לנידון זה שבו העמיקו לחקור ולדון מאז נודע לראשונה שנושא זה הוא העומד בין הט"ז לב"ח.

הט"ז קם ממקומו ובמילים קצרות תיאר ביבושת בפני בית הדין את הבטחתו של חמיו להאכילו בשר בכל יום, ושלדעתו הבטחה זו מופרת מאז שהוא מקבל ריאות במקום בשר "שהרי ריאות אינן בשר". בסיום דבריו התיישב הט"ז על מקומו ובכך סימן שתמו דבריו.

סערה גדולה קמה באולם. טובי הלומדים ששהו במקום יצאו מגדרם, "וכי כך טוענים?" ההין ללחוש בקול תלמיד חכם בעל מזג סוער. אך לא נותר להם זמן רב לדון ביניהם, שכן עתה הגיע תורו של הב"ח לשטוח את טיעונו מדוע לדעתו ריאות הן כן בשר. **שעה** ארוכה התענוגו תלמידי החכמים על סברותיו ועל ראותיו של הב"ח אשר הפליא להוכיח מסוגיות רבות שהצדק איתו. מידי פעם נשמעו רחשים קלים מכיוון קבוצת הלומדים שהתלחשו על אודות סברא מפולפלת שזרקה לחלל זה עתה, ומיד עצרו את דיבורם והאזינו בקשב רב לראיה הבאה שהחל הב"ח לפרוש בגאוויות רבה.

טענות הצדדים הסתיימו, וכצפוי, פסק בית הדין כי הצדק עם הב"ח שהוכיח לעין כל שריאות הן בשר, והוא רשאי להמשיך במנהגו להאכיל את חתנו ריאות.

מושב בית הדין הסתיים. האולם התרוקן מיושביו, והמסתורין שעטפו את דין התורה המזור, הלכו והתעבו. הפעם לא נמצא אפילו ידען אחד שידע להסביר את פשר התנהגותו של החתן. אפילו לומדי חברת המנינות ידעו לצטט: "מעיקרא מאי קסבר?" ולפלפל באגודלם, הן אם הוא חושב שראוי לקיים על נושא כזה דיון בבית הדין, שיבוא מוכן עם טענות וראיות כפי שהוא דאי יודע, ואם אין לו סברות וראיות שלא יתבע אותו ויבזה את עצמו.

לאחר שהעיר הפכה כמקרה, חשש אחד ממקורבי הט"ז לחילול ה' שעלול להיגרם עקב הדין, לפי שפשוטי העם חשבו שאמנם כל עניינו

דף טו/ב ושיר של פגעים

סגולותיו של פרק "יושב בסתר עליון"

בעת הקמת המשכן במדבר סיני אמר משה רבינו: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ה' אלוקיניו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו". מיד לאחר מכן הוסיף ואמר לבני ישראל את המזמור (תהילים צא) "יושב בסתר עליון", שהוא אחד מתוך אחד עשר המזמורים שחוברו על ידו, ואשר נכללו לאחר מכן בספר תהילים על ידי דוד המלך (רש"י ד"ה "ושיר"). מזמור זה נאמר על ידי משה רבינו כדי להבריח שדים וכוחות טומאה ממקום המשכן. בסוגייתנו מבואר כי גם בעת הוספת שטחים להר הבית או לירושלים, יש לומר מזמור זה כדי שהשכינה תוכל לשרות במקום נקי מרוחות טומאה (עיי' מהרש"א ו"חתם סופר" בסוגייתנו).

בצל ש-ד-י יתלונן: הגאון מוילנא זצ"ל מבאר את המילים "בצל שדי יתלונן" במזמור זה, באופן נפלא. כידוע, לפני חטא העגל שרתה שכינה בישראל. לאחר חטא העגל הסתלקה שכינה, כפי שאמר ה' למשה (שמות לג/ב): "ושלחתי לפניך מלאך". כאשר נחנך המשכן שבה שכינה לשרות בישראל ועל כך אמר משה רבינו (תהילים צא/א) "בצל ש-ד-י יתלונן", מלשון לינה. כלומר: מיום זה ואילך לא תעדר השכינה מישראל, אף לא לילה אחד ("עבודת הגרשוני" שיר השירים ג/ד).

מזמור זה כולל רמזים נפלאים המעידים על ייחודיותו. המדרש (הובא במדבר קדמות לחיד"א מערכת ו' אות ד') מציין כי בפרק זה יותר משמונה מאות אותיות, אך האות "זיין" אינה מופיעה בו אף לא פעם אחת. זאת, כדי לרמוז כי האומר מזמור זה לא יזדקק לשמירה על ידי כלי זיין, וכן לרמוז שהאומר בכונה מוגן ושמור במשך ז' ימי השבוע (עיי' "רקח" פירוש לסידור כ' עמ' ק"א). [מעניין לציין הערה יפה ששמענו, כי במזמור "יושב בסתר" 849 אותיות, בגימטריה "מוצאי שבת". אף המילים "לא תירא מפחד לילה" הנמצאות במזמור זה, גם הן בגימטריה 849].

אמירת "יושב בסתר" במוצאי שבת: בעל "רקח" (שם) מוסיף ואומר, כי דוד המלך סמך את (תהילים צב) "מזמור שיר ליום השבת" למזמור "יושב בסתר", כדי לרמז לנו שטוב לומר מזמור זה במוצאי שבת, כפי שאנו נוהגים. כמו כן הוא מציין שבמזמור זה יש סגולה לשמירה על שומרי שבת, שהנה, ראשי התיבות של המילים "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך" הם "כמיל לבד". כלומר: מלאכי השרת שומרים את המקפיד שלא לצאת מתחום שבת יותר מאלפיים אמה, שהם מיל.

נציין, כי מזמור זה גם נאמר על ידי אנשי החברה קדישא, בעת הוספת חלקות לבתי עלמין (ש"ת מהר"ם שיק סי' שני"ז), וכן נוהגים לאמרו בהלווית המת, לכל יאחזו בו כוחות הטומאה (ראה "גשר החיים" פרק ט"ו).

דף טז/ב צריך שהייה למלקות

ברכה על מעשה חולין שתוצאתו מצווה

חכמינו זכרונם לברכה תקנו ברכה מיוחדת לכל מצווה אשר אדם עומד לקיימה, כדי לייחד את מעשהו לשם אותה מצווה.

כלל יסודי בהלכות ברכות המצוות קובע, כי יש לברך "עובר לעשייתן" - לפני עשייתן (פסחים ז/ב). לפיכך אדם שנטל את ארבעת המינים בסוכות, ולאחר קיום המצווה נזכר ששכח לברך, אינו רשאי לברך עתה משום שכבר אין כל קשר בינו לבין המצווה שכבר נעשתה. אולם במקרה שהקשר בינו לבין המצווה מוסיף להתקיים גם לאחר המעשה הראשון, הוא רשאי לברך על המצווה כאשר הוא נזכר כי שכח לברך. לפיכך, המתעטף בציצית ובעודה עליו נזכר שלא בירך, רשאי לברך כעת, וכדברי הרמב"ם (הל' ברכות פרק י"א הל' ה'): "שעדיין עשייתה קיימת". כלומר: עובדת היותו עטוף בציצית היא תוצאה והמשך ישיר של מעשה המצווה, הלא הוא מעשה ההתעטפות, ולפיכך, הוא רשאי לברך כל עוד הוא עטוף בה. בשורות הבאות נשתדל להלך בזהירות במשעולים שהתוו בחריפות רבה גאוני הפוסקים.

הבה נדון. מה דינו של אדם שהתעטף בטלית בלילה, שהוא זמן שבו אין מצוות ציצית נוהגת, האם הוא רשאי לברך על מעשה מצווה זה בהפציע השחר בעודו עטוף בה?

לכאורה, אין הוא שונה מהמתעטף בטלית ביום, אשר נוכחנו, כי הוא רשאי לברך לאחר זמן. מאידך גיסא, קיים הבדל תהומי בין שני מקרים אלו. שכן, המתעטף בטלית ביום, עשה מעשה מצווה, ומובן כי הוא רשאי לברך כל זמן שהוא עטוף בטלית מכח מעשה המצווה זה, גם אם זה נעשה על ידו לפני זמן רב. לעומת זאת, אדם המתעטף בטלית בלילה לא קיים מעשה מצווה, שהרי לילה לאו זמן ציצית הוא. לפנינו, איפוא, אדם עטוף בטלית שמעולם לא עשה **מעשה** מצווה. מאחר שאין מברכים אלא על **מעשה**, לכאורה, אין אדם זה רשאי לברך עם בוקר.

ברם, להלכה נפסק (רמ"א "שולחן ערוך" א"ח סי' י"ח סעי' ג'), כי הוא רשאי לברך! הא כיצד?

ובכן, האפשרות היחידה שנותרת בידינו היא להציב יסוד חדשני בדיני ברכת המצוות ולקבוע, כי אפשר לברך גם על מצווה שמקורה במעשה **חולין**, כלומר, אין צורך שהמעשה יהא מצווה, אלא די בכך שלפנינו מעשה חולין, אשר תוצאתו היא מצווה. יסוד חדשני זה, של קישור בין מעשה חולין לתוצאתו הנמשכת, מוכיח בעל "שאגת אריה" (סי' ל"ב) מסוגייתנו, כלהלן.

של הט"ז הוא בטיב ארוחת הצהרים המוגשת לו, ועל כן פנה בדחילו ורחימו אל הט"ז שיואיל להסביר לו את פשר הדברים.

"נתגלה לי משמים" אמר הט"ז "שמוטל קיטרוג על חותני הגדול, שאינו מאכילני בבשר, משום שבדרגה הגבוהה בה אני לומד וממצה את כל כוחותי וחושי ללימוד התורה, התעוררה בשמים טענה על הב"ח שאם הייתי אוכל בשר יכול הייתי להוסיף עוד מאמץ וכוחות בעמל התורה. כדי למנוע את הקיטרוג על חמי הגדול, רציתי שבית דין של מטה יפסוק שאין כל הבדל בין ריאות לבשר וחמי מקיים את הבטחתו. זו הייתה הסיבה שבגינה תבעתיו לדין תורה!".

מעשה זה של הט"ז והב"ח סיפר מרן החזו"א זצ"ל לתלמידיו כשרצה לחזק ולתת מושג מה היו הדרגות של לימוד התורה של הדורות הקודמים. **כדי** לסבר את האוזן על מעלת לימודו של הט"ז,

קטע מתוך גליון שבועי
"מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת שבועות דף י"ז

אדם שהלך אחרנית

בְּאֶחָד הַיָּמִים נִכְנָס הַמְּלַמֵּד ר' שְׁמִשׁוֹן
לְכַתְּהָ, חִכְךָ אֶת יְדָיו בְּהִנָּאָה וְחִיָּךְ.
תְּלַמְּדֵיךָ כְּבָר הַבְּיָנוּ כִּי הוּא עוֹמֵד לְשֹׂאֵל
אוֹתָם שְׂאֵלָה מִרְתַּקָּת, וְהוּא אֲכָן שְׂאֵל:

יְלָדִים יְקָרִים! כָּל מִי שְׂלָמְד פְּרִשְׁת מְצַרְע
יִדְעֵ שְׁבִית שְׂיֵשׁ בּוֹ נִגַּע צְרַעַת וְהִכְהֵן
הַכְרִיז שְׁהִבִית טָמֵא - הַנִּכְנָס אֶל הַבֵּית
נְהִיָּה טָמֵא. כְּנֶאֱמַר בְּפִסּוּק (ויקרא, פרק י"ד,
פְּסוּק מ"ו): "וְהִבָּא אֶל הַבֵּית כָּל יְמֵי הַסְּגִיר
אוֹתוֹ יְטָמֵא עַד הָעֶרֶב".

שִׁימוּ לִב: אִיךְ יִתְכַן שְׂאָדָם טְהוֹר יִכְנָס
לְבֵית הָזֶה וְיִשְׂאֵר טְהוֹר?

רַחֵשׁ עֲלֶה בְכַתְּהָ. אִיךְ בְּאֶמֶת יִתְכַן?
אִם אַתָּם לֹא יוֹדְעִים, אֲמַר הַמְּלַמֵּד, שְׂאֵלוּ
אֶת אֲבוֹתֵיכֶם אוֹ אֶת אַחֵיכֶם הַגְּדוֹלִים.
הַיְלָדִים לֹא אֲכַזְבוּ וְלִמְחֻרַת רָבָם יִדְעוּ
אֶת הַתְּשׁוּבָה: אֲדָם שֶׁנִּכְנָס לְבֵית כֶּשְׁהוּא
הוֹלֵךְ אַחֲרָנִית וְרַק הָאֵף שְׁלוֹ נִשְׂאֵר
בְּחוּץ... נוֹתֵר טְהוֹר כִּי כְּתוּב בַּתּוֹרָה
"**וְהִבָּא** אֶל הַבֵּית", רַק מִי שֶׁנִּכְנָס בְּצוּרָה
רְגִילָה נְטָמֵא.

וְאִם הוּא הַכְּנִיס גַּם אֶת הָאֵף? הוּא כְּבָר
נְהִיָּה טָמֵא. מִדּוּעַ, כִּי עֲכָשְׁיוּ כְּבָר לֹא
אֲכַפֵּת לָנוּ אִיךְ הוּא נִכְנָס, כְּעַת הוּא כְּבָר
בַּתּוֹךְ הַבֵּית וְכִמוֹ כֵּל דְּבָר שֶׁנִּמְצָא בַּתּוֹךְ
הַבֵּית הוּא נְהִיָּה טָמֵא.

כל יום הילד שלך לומד,
מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

אדם טמא הנכנס לבית המקדש עובר על איסור מן התורה ונענש במלקות. בסוגייתנו מבואר [מספיקו של רבא אם צריך שהייה] כי גם טהור שנכנס לבית המקדש ולאחר מכן נטמא ושהה שם, נענש. לכאורה, הרי אין מענישים כי אם על מעשה ואדם זה הרי נכנס בטהרה לבית המקדש, ואילו שהייתו - עמידתו במקום אחד, אינה יכולה להתפרש כמעשה.

הרי לנו שאפשר לקשר בין מעשה "חולין", שאינו עבירה ולא מצווה, לבין תוצאתו! לפיכך, האדם ששהה בבית המקדש בטומאה נענש, ואין הוא נחשב כמי שעבר עבירה שאין בה מעשה (שו"ת "הר צבי" או"ח ח"א סי' י"א).

דף יז/ב קרובי עבודה עבודה היא

מדוע בשבת אסור לייבש דיו כתיבה?

שאלה מעניינת נשאל הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל. בימים עברו, בטרם המצאת מכשירי הכתיבה המודרניים, נהגו לטבול קסת בדיו, לכתוב, ולאחר מכן להעביר נייר סופג על הדיו הלחה, כדי לייבשה. יהודי ששימש כעוזרו של רופא נכרי ביקש לדעת כיצד מתייחסת ההלכה לפעולת ייבוש זו בשבת. מחד גיסא, יש לאסור זאת משום שכל עוד הדיו לח אין הוא כתב עמיד ("חלקת מחוקק" סי' קכ"ז), והמייבשו משלים את מלאכת הכתיבה. מאידך גיסא, דיו זה עתיד להתייבש מעצמו, ופעולת המייבש אינה אלא לזירוז הייבוש. הנידון שלפנינו הוא, איפוא, אם יש לאסור פעולת זירוז של מלאכה שתבצע מעצמה ממילא.

בסוגייתנו מבואר, כי זר - שאינו כהן - אינו רשאי להקריב קרבנות, ולפיכך, אם הוא הפך את בשר הקרבן על גבי המזבח וזרז את הקרבנות, הרי הוא חייב מיתה. הרי לנו, מוכיח בעל "הר צבי", כי גם זירוז פעולה שהיתה אמורה להתבצע מעצמה, נחשב כמעשה מושלם ואסור לעשותו (עיי' ריטב"א).

על בסיס הלכה זו נולד דין "מגיס" (עיי' שבת יח/ב ו"שולחן ערוך" או"ח סי' רנ"ב סעי' א'), שלפיו אסור לבחוש בשבת בתכולתו של כלי הנמצא על מקור חום, משום שהפעולה מזרזת את בישול המאכל, והעושה כן בשוגג חייב חטאת. כמו כן, גם המסיר את מכסה הכלי השווה על הפלטה בשבת, אינו רשאי להחזירו על הכלי אם התבשיל אינו מבושל כל צרכו (עיי' "שולחן ערוך" או"ח סי' רנ"ד סעי' ד'), משום שגם כיסוי הכלי נחשב כפעולת זירוז [עיי' בספר "מלאכת שבת" להגרי"מ שטרן שליט"א עמ' ק"א, כי יש להימנע מכך גם כאשר המאכל מבושל כל צורכו].

דף יט/א דרב ששת מחליף

הסגת גבול - החלפת שמות החכמים

אמר רבי שמעון בר יוחאי (ספרי דברים פיסקא קפ"ח), כי אסור להחליף את "דברי רבי אליעזר בדברי רבי יהושע, ודברי רבי יהושע בדברי רבי אליעזר", שנאמר "לא תסיג גבול רעך" (עיי' "עמק הנצי"ב"). רשב"י רוצה בזאת להזהיר את תלמידי החכמים שיקפידו לומר דבר בשם אומרו, ולא בשמו של חכם אחר (ספרי דבי רב). אמנם, כמובא בסוגייתנו, כאשר רב ששת היה מצטט את דברי רבי עקיבא ורבי אליעזר במשנתנו, פעמים שהחליף ואמר את דברי רבי עקיבא בשם רבי אליעזר וכן להיפך, אלא שרש"י מפרש על אתר, שהחלפה זו נעשתה אך ורק בקשר לאמור במשנתנו, אשר בה רבי אליעזר ורבי עקיבא לומדים הלכה זהה משני מקורות שונים, ומאחר שבפועל אין הם חולקים בהלכה למעשה, לא חשש רב ששת להחליף את שמותיהם.

לדעת הנצי"ב (שם) האיסור להחלפת שמות החכמים נובע גם מהחשש, שמא כאשר הדורות הבאים אחריהם יבקשו לתהות אחר דעתו של חכם זה או אחר בנושא שלא פורש על ידו, הם יבקשו להסיק זאת מדבריו בנושא אחר. לפיכך, לדבריו, עדיין יש להבין היאך החליף רב ששת את מקורות הדרשות של רבי עקיבא ושל רבי אליעזר, אחר שמאופן הדרשות ניתן ללמוד על התייחסותם לנידונים הלכתיים אחרים.

בקשר לכך מציינים המפרשים את דברי התלמוד הירושלמי (שבת פ"א הל' ב'), כי מקובל שלא להסתמך על מקורות של שמועות שנמסרו מפי רב ששת, משום שהוא היה סגי נהור, ופעמים שמע דבר הלכה ולא ידע ממי שמעה. ממילא, לא נגרמה כל תקלה על ידי החלפת שמות התנאים על ידו ("מקור החדש" על ספר חסידים, אות תקפ"ו).

נוסיף ונביא מעשה שאירע עמו לאחר שנים כפי שהעיד הגאון רבי חיים וואלאזין בספרו "נפש החיים":

אשה מסכנה התגוררה במקום מגוריו של הט"ז. ילדה הקטן חלה במחלה אנושה שדירדרה את מצב בריאותו והביאה אותו לערש דווי. מה לא ניסתה. כל הון שבעולם היתה מוכנה ללוות ולהוציא עבור רפואת בנה היקר, אך הרופאים כולם הרימו ידים בייאוש, דמעות רבות ורותחות זלגו מעיניה לפני שהינה לגשת אל הט"ז ולבקש ממנו רחמים על ילדה הקטן. בקול בוכים תינתה בפניו את צרתה וביקשה בכל ליבה ומאודה שיאות לברך את בנה שירפא ממחלתו האנושה. "התחת אלוקים אני?" תמה הט"ז. אך האם האומללה לא הרפתה וענתה: "לא אליכם באתי רבי, באתי לבקש בזכות תורתכם!". מששמע זאת רבי דוד נענה ואמר: "אם כן, הריני מקדיש לרפואת בנך מחצית השעה מלימודי - את השיעור שעומד אני למסור כעת בפני תלמידי". ואכן, "חלצתו חמה" ונרפא אותו נער מחוליו לשמחתה הרבה של אמו בזכות תורתו הקדושה של הט"ז.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-0370 mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף יג/ב דאכל סמוך לשקיעת החמה

שקיעת חמה אחרת...

ביום כפורים אחד, שעה קלה לפני נעילה, יצא הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל, בנו של הגר"ח מבריסק זצ"ל, אל חצר בית הכנסת יחד עם בנו. **בקצה** האופק נראתה החמה טרם שקיעתה. **רואה** אתה? פנה אל בנו. אין זו שקיעת חמה רגילה, זו שקיעת חמה של יום הכיפורים. **שקיעת חמה** בעלת הלכות מיוחדות, שכן "סוף היום מכפר" (ראה תוס' ד"ה "דעבד"). רואה אתה שקיעה שונה משאר ימות השנה... ("שי לתורה" - ר"ה י"כ).

הצטרף עכשיו למעגל הלומדים

הגיע הספר להודש תמוז

יתן חלקנו

ספר לימוד יומי, בחלוקה חודשית - בכל יום משנה אחת, הלכה אחת ואגדתא.

מנוי וקלי! בכל חודש ספר חדש מגיע אליך!
חייג עכשיו: 1700-500-151

ניתן להשיג בחנויות הספרים

לעילוי נשמת

הרב **גרשון שיין** ז"ל
בן הרב ברוך מרדכי ואסתר מיכלא ז"ל
נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ט
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שמואל זנוויל ווערצברגר** ז"ל
ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע ג' באב תשנ"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י ידידו הר"ר **מנחם מנדל פרוכטר** ומשפ' שיחיו - בלגיה